

Adımız məfkurəmizdir

26 iyul - 1 avqust 2022-ci il

# Türküstan

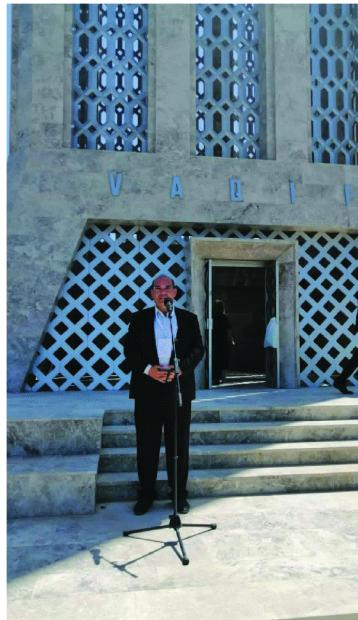


www.turkustan.az

## Kənan Hacı

Getdin o yerə ki, getmək olmaz,  
Yetdin o yerə ki, yetmək olmaz.

*Şuşaya – ruhumuzun Kəbəsi-nə qədəm qoyanda qoca Füzüllinin bu misralarını xatırladım. Hər müşkülü mümkinə çevirən Tanrıya şükürler etdim. Bir bayatida deyildiyi kimi: ‘Vətənə qovuşunca imana, dına gəldim’.*



*Şuşa bir güzgündür. Baxıb özünü görürsen. Bəzən də görə bilmirsən. Şuşa yağışda çimlə özüne sığal vermiş, övladlarını qarışlamaga çıxmış anaya bənzəyir. Həyatın gözəlliyyindən yazmaq asandır, amma iyirmi səkkiz il əsərətde qalmış, yağı tapdağında qaralmış torpaqdan, Pənah xanın, Natavanın şəhərindən yazmaq çətindir. Çətin də çətin. O şəhər ki, Pənah xanın ruhundan doğulmuşdu. O şəhərdən ki, Qacarın inadını qırımıdı...*

Şuşada adamların üzünə baxdım, çiçək kimi açan kim, su kimi axan kim, quş kimi uçan kim... Xoşbəxtlik adamları çiçəyə, suya, quşa çevirmişdi...

Şuşaya daxil olanda bizi dağlar, ağaclar, yollar qarşılıdı. İnqilab İsaq deyir ki, Şuşanın rəngləri solub...

Dörd gözəl etrafı seyr edirəm, gördükərimi üreyimə, yaddaşıma yığmağa çalışıram. İlən əyrisinə bənzər yollar bizi Şuşaya yaxınlaşdırır. Dərinlik, genişlik xəyalımızı qanadlandırır. Avtobusumuz dolayları ağır-agır qalxıqca hava pillə-pillə sərinləşir.

Şuşaya çatanda avtobusumuzun içində bir təlatüm yaşandı, həyəcanlar dile gəldi, qələm dostlarımızın dilində “Qarabağ” sədasi havalandı:

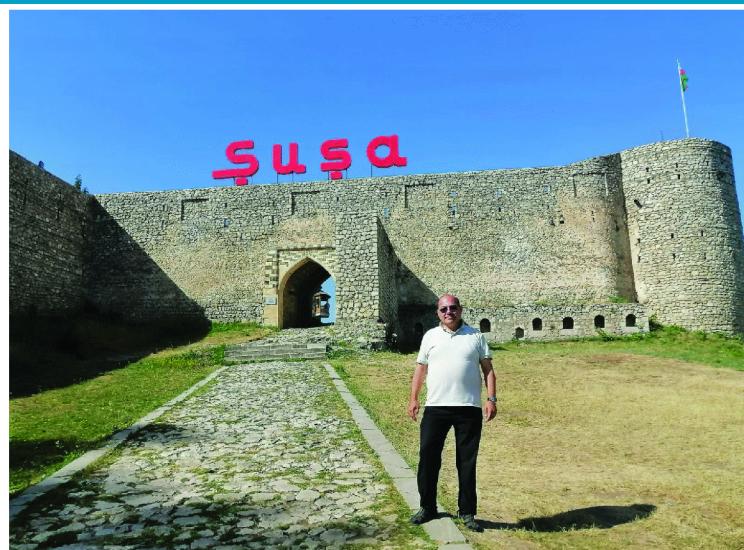
**Bu cəmənlərdə gəzir Vaqifin şux gözəli,  
Ruhunu burdan alıb Natavanın qəzəli...**

İzaholunmaz hislər keçirdim; bu səadəti dadmaq üçün iyirmi səkkiz il burnumuzun ucu gönəyib, həsrətimiz qara buluda döñüb başımız üstən çəkilmək bilməyib. Yuxu kimi, xəyal kimi xatırlamışq... İndi Şuşa öz balalarına qucaq açıb. Bundan böyük səadət ola bilərmi?

daq etmiş armudun saplaşından bal damır. Pərişan məhəllələr, üstü salamat, içərisi bərbəd, sahibsiz, daşları mamır bağlamış evlər, dəstəkləri pas atmış, taxtaları rütubətdən qabarmış binalar kədər hissi doğurur. Şuşanın yaraları hələ tam sağlamayıb...

*Necə də xoşbəxtik, ay Allah! Bu günləri bizə bəşər etmiş Ali Baş Komandanımıza, Müzəffər Ordu muza təşəkkürümüz sonsuzdur. Bu torpaqlar uğrunda canından keçmiş oğullarımızın ruhu şad olsun!*

*Bir azdan “Qarabağ” otelinin həyətində Kitab Sərgisi nümayiş etdiriləcək. Mən də öz kitabımı,*



olardı. Bu möcüzəni görmək az idi, duymaq lazım idi ki, mətləbələr, mənalar sənə aydın olsun. Bulağın qoşuluğu kiçicik dərə çayı açıq səma rəngində, ay şəfəqi rəngində axırdı. Xanəndələr susanda elə bil zümrümləri dərə çayında, İsa bulağının axarında qalırdı...

*Heç ağlımin ucundan da keçməzdik, bu sətirləri yazıldıqdan cəmi iki il sonra Şuşanı, Cıdır düzənini, İsa bulağını görmək mənə nəsib olacaq. İsa bulağına gedəndə çox həyəcanlı idim. Əylib suyunu ovuclayanda yazıçı Mübariz Örən şəklimi çəkdi. İndi o şəkile baxıram, düşünürəm ki, heç vaxt bu qədər xoşbəxt olduğum yadıma gəlmir. İsa bulağının birəcə içim suyunu içib ürəkdən “bxqay!” deyirəm. Dil-dil ötən meşənin səfəsi, çayların, bulaqların avazı ömrə ömrə calayır. Dikdirlərin sinəsini minbir dərdin dərmanı olan çiçəklər bəzəmişdi. İnqilab İsaq yolüstü maşını saxladım boy ciçəyi yiğir. Ciçəkərin etri adamı bihuş edir.*

Vaqifin məqbərəsi önündə şeir ehtişamını seyr etmək bir ayrı aləmdir. AYB sədri, Xalq yazarı Anarın, Xalq yazarı Çingiz Abdullayevin, AYB sədriinin müavini Rəşad Məcidin, Səlim Babullaoğlunun, Sayman Aruzun, Xalq şairi Vahid Əzizin, Firuze Məmmədinin, Xəyal Rzanın, Baba Vəziroğlunun, Nigar Həsənzadənin çıxışları səsləndikdən sonra “Qarabağ şikətəsi” havalandı. Dərələr bu səsə qəribəmişdi. Vaqifin Viddadi Cıdır düzündə yenidən görüşüb qucaqlaşdırılar. Yaziçi-dramaturq İlqar Fəhminin və Əməkdar artist Nicat Kazimovun hazırlanıqları kompozisiya möhtəşəmliyi ilə yadda qaldı. Vaqifin durnaları səhnədə səfə düzülmüşdü.

*Cıdır düzü! Burada o qədər ürəklər sərinləyib ki! O qədər ürəklər yanıb ki! Cıdır düzünə ancaq şənlik yaraşır. Qalaylı qaya-lar, ağ-alə daşlarla birləşib gümüşü ahəng yaratmışdı. Sanki gümüşü duyğuları əridib dərə aşağı axıtmışdilar ki, dərinliklər gecələr də işıqlansın. Cıdır düzü uçurumun qəşindədir. Axşama yaxın buludlar sanki cıdırə çixmışdı, ölüşə-ötüşə Daşaltı dərəsində üst-üstə çin-çin yığılmışdı. Sənə elə gəlir ki, dibigörüməz qayalardan özünü atsan, buludlar pərəpə döşək kimi səni göydə tutar.*

*Şuşa Qarabağın gümüşü pa-pağıdır. Gümüşdən də qiymətli xazinədir Şuşa!*

*Səfərimiz başa çatır. Bundan belə istədiyimiz vaxt Şuşaya – öz evimizə, öz el-əbabımıza gələcəyik.*

*Şuşa gümüşü yorğanını baş-na çəkib yuxuya gedir. Yuxun şirin olsun, Şuşa!*

## Şuşanı görüb gəldim...

küb onun məzarıyla piçıldıشاğı oldu. Şair İnqilab İsaqın “Eşidir-sən, Şuşa?! Gəlmişik eeeey!!!” hayqırtısı oldu. İlahi, üzlərə, gözlərde sevinc çiçəkləri açmışdı. Bu qədər adamın bəxtiyyarlığı qarşısında bütün sözlər acızdır. Əyləb torpağı öpürəm. Bu səadəti mənə nəsib edən Allahımı şükürələr edirəm.

Axşam çağıdır, “Qarabağ” otelinin qarşısında, çay süfrəsi arxasında toplaşmışıq. Səlim Babullaoğlu, Sayman Aruz, Arif Buzovnali, Elşad Barat, Elşən Əzim, İnqilab İsaq... Şeir oxuyurraq... Cıdır düzündən, Kirs dağından əsən sərin meh ruhumuza sıqal çəkir. Sınəmizə çəkilən dağlar əriyir, illər boyu qövr edən yaralarımız sağalır. Bütövülüyümüzü, qüdətimizi, bu torpaqların sahibi olduğunu bütün varlığımızla hiss edirik.

*İlhamə xanımın “Bayraqı öpən ruhlar” kitabını özümlə gətirmişəm. İlhamə Dağılı bu əsəri ya-zanda hələ Vətən savaşı bitməmişdi, əsər Şuşanın azad olunmasıyla bitir. Özümü çox xoşbəxt hiss edirəm ki, bu kitab Şuşa Kıtاخanasında yer alacaq.*

Xalq artisti Gülyaz Məmmədova Kitab Sərgisində alış-veriş edir. Xaxınlaşış salamlaşırıram. Seyid Şuşinskiyən, Nəriman Əliyevdən danışırıq. “Kaş Nəriman müəllim bu günleri görəydi...” deyir. Gözləri dolur. Biləndə ki, Nəriman müəllim haqqında kitab yazmışam, çox sevindi. “Kitab çıxanda mütələq mənə çatdırın, xahiş edirəm” – deyir. Baş üstə! – deyirəm.

Arif Buzovnali dincəlmək üçün öz otağına qalxır. Biz gülələnmiş heykəllerlə “söhbətleşməyə”, dərdləşməyə gedirik. Otelin

haqqında roman üzərində işləyirdim. Əsəri Zəfer günündən az sonra bitirdim ve möhtəşəm qəlebəmizi həmin romanda təsvir etdim. Romanın bir parçası bu yazıda təqdim edirəm:

Hələ İsa bulağı... İsa bulağı Şuşanın qərb açısından, bakır gözəlliyyə malik meşənin qoynunda idid. Nə çıçayıñ rəngini, rayi-həsini, nə göylərə boy çəkən ağaclarının sayını, növünü sayıb başa çıxan vardi. Bütün dörd fəsilin dördündə de öz təkrarsız, dilləuba gözəlliyyə ilə göz qamaşdırırdı. Güllü Qarabağın hansı elinə obasına hörmətli qonaq gələrdi, onun əylənməyi, şənlənib səfa sürməyi üçün İsa bulağı yada düşərdi. Məclisler qurulardı, hər məclisin özünə yaraşan xanənde, çalğıçı dəvət olunardı. İsa bulağı meşəsində səs özü də, səsin məlahəti də pərdə-pərdə güclə-



Yazarlar ikibir-üçbir ötelin həyətində gəzisir. Dayandur Sevgin uşaq təbəssümüyle soruşur:

-Siz heç bilirsiniz biz harda-yıq?

-Əlbəttə! Biz Şuşadayıq! – deyirəm.

-Bəli! Şuşadayıq eyyy, Şuşa! – qəhər boğazında düyünlərin.

Axırıcı dəfə nə vaxt belə rəhat yatdıgımı xatırlamıram. Dan yerine xal düşəndə yuxudan oyandım. Şuşada yuxudan oyanmaq bilirsınız nə deməkdir?! Eydən şüanın, oksigenin maneəsiz axını ciyərlərimi təzələyir, kərə yağı kimi ilismeyən nəfəs sinəmi yumşaldır. Şəhli, ətirli dağ havası adamı mest edir. Yuxunub həyətə düşürəm, İnqilab İsaqla birlikdə Saatlı məscidindən azca yuxarı qalxırıq, səhər-səhər ac qarına şirin tutun dadi na baxırıq. Şuşanın şirinliyi canımıza yayılır. Ağacları burun-bu-

qarşısından müğam sədaları yüksəlir.

*Mən bülbülü-şeyda, bu gülüs-tan çəmənimdir,*

*Hər gül mənim öz nərgizim, öz yasəmənimdir.*

*...Arif, yeri var fəxr ilə hər yer-de deyim mən,*

*Odlar diyari Azərbaycan və-tənimdir.*

Gülyanaq Məmmədovanın şaqraq zənguləsi Şuşanı yuxudan oyadır. Ele Arifin özünü də! Deyir mürküyirdim, bir də gör-düm hardasa mənim qəzelimi oxuyurlar, tez eyvana çıxdı. Gördüm həyətde bir büsət qurulub ki, gel görəsən. Yəqin ki, Arif bu məqamı heç vaxt unutmaya-qı, ömrünün ən əziz xatırəsi ki mi qəlbində yaşadacaq.

Vətən savaşı başlayanda mən Qarabağda şəhid olmuş Məhərrəm Məmmədovun həyəti

nib artıb ruhlara meydan verərdi. İsa bulağını bir görən min xatırı-la-yardı, bir görən min duvardı. Bu bulağın, bu meşənin səsi-sorağı Şuşanın özü ilə bərabər dünyənin çox-çox adlı-sanlı, səfali ölkələrində deyilirdi. Şuşa Qafqazın məlahətli, şaqraq səs-istedad, təbiətə nadir gözəlli məskəni idisə, İsa bulağı Şuşanın şöhrəti idi. Şuşadan öz ölkəsinə qayidian hər kəsən İsa bulağını, Cıdır düzünü xəber alardılar. Bunları sənə göstərməyiblərsə, buralarda seyir çıxmayıbsansa, deməli, sənə esl alı hörmət bəslənməyib.

İsa bulağı mühitində, bu tutas meşədə gəyən üzü görünmürdü. Lakin buranın tünd, mavι, firuze rəngində öz səməsi vardi. Burada sanki günəş görünmürdü, di-gel, deyirdin bəs əlahiddə İsa bulağı günəşti vardi ki, aləmi qızılı nura qərq eləyirdi. Buradan ay da çətin seçilirdi, amma bu aləm gümüşlənmiş aydınlaqla dolu

**oxu, oxut, abune ol!**